

Брюксел, 30.9.2020 г.
SWD(2020) 320 final

РАБОТЕН ДОКУМЕНТ НА СЛУЖБИТЕ НА КОМИСИЯТА

Доклад относно върховенството на закона за 2020 г.
Глави по държави: ситуация в областта на върховенството на закона в Полша

придружаващ

СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ

Доклад относно върховенството на закона за 2020 г.
Ситуация в областта на върховенството на закона в Европейския съюз

{COM(2020) 580 final} - {SWD(2020) 300 final} - {SWD(2020) 301 final} -
{SWD(2020) 302 final} - {SWD(2020) 303 final} - {SWD(2020) 304 final} -
{SWD(2020) 305 final} - {SWD(2020) 306 final} - {SWD(2020) 307 final} -
{SWD(2020) 308 final} - {SWD(2020) 309 final} - {SWD(2020) 310 final} -
{SWD(2020) 311 final} - {SWD(2020) 312 final} - {SWD(2020) 313 final} -
{SWD(2020) 314 final} - {SWD(2020) 315 final} - {SWD(2020) 316 final} -
{SWD(2020) 317 final} - {SWD(2020) 318 final} - {SWD(2020) 319 final} -
{SWD(2020) 321 final} - {SWD(2020) 322 final} - {SWD(2020) 323 final} -
{SWD(2020) 324 final} - {SWD(2020) 325 final} - {SWD(2020) 326 final}

РЕЗЮМЕ

Реформите в областта на правосъдието, проведени от Полша от 2015 г. насам, са сериозен източник на спорове както на национално равнище, така и на равнището на ЕС, и породиха сериозни опасения, много от които продължават да съществуват. Реформите, които засягат Конституционния съд, Върховния съд, общите съдилища, Националния съдебен съвет и прокуратурата, увеличиха влиянието на изпълнителната и законодателната власт върху правосъдната система и следователно отслабиха независимостта на съдебната власт. Това накара Комисията през 2017 г. да започне процедурата по член 7, параграф 1 от ДЕС, която все още се разглежда от Съвета. През 2019 и 2020 г. Комисията започна две нови процедури за установяване на нарушение с цел гарантиране на независимостта на съдебната власт, а Съдът на ЕС постанови временни мерки за преустановяване на правомощията на дисциплинарната колегия на Върховния съд по отношение на дисциплинарните дела, отнасящи се до съдии.

Съществува разработена правна и институционална уредба за предотвратяване на корупцията и насърчаване на прозрачността. Специална правителствена програма за борба с корупцията е насочена към предоставянето на обучение и насоки за длъжностните лица. Бяха установени обаче структурни слабости в области като съществуващите схеми за деклариране на имущественото състояние и разпоредбите относно лобирането. Планира се законодателство за прозрачност в обществения живот, за да се реорганизируют основните разпоредби за превенция в единен правен акт, но съществува загриженост във връзка с многократните забавяния. Съществуват и опасения по отношение на независимостта на основните институции, отговорни за предотвратяването и борбата с корупцията, като се имат предвид по-специално подчинеността на Централното антикорупционно бюро на изпълнителната власт и фактът, че министърът на правосъдието е същевременно и главен прокурор.

Полската правна уредба относно медийния плурализъм се основава както на конституционни гаранции, така и на секторно законодателство. Съответните гаранции за медийния регулатор — Националният съвет за радио- и телевизионно излъчване, изглежда са налице, но бяха изразени някои опасения по отношение на неговата независимост. Ролята на регулатора бе ограничена също така с реформата от 2016 г., чрез която правомощията за управление на полските обществени медии бяха възложени на Националния съвет за медиите (RMN). Правната уредба относно прозрачността по отношение на собствеността върху медиите не е еднакво приложима за всички лица, свързани с медиите. Що се отнася до защитата на журналистите, криминализирането на обидата на длъжностни лица продължава да бъде проблем.

Други компоненти на системата на взаимозависимост и взаимоограничаване на властите също са подложени на натиск. Бяха приети реформи чрез ускорени законодателни процедури с ограничени консултации със заинтересованите страни или възможности за участие на опозицията в законодателния процес. Полша има жизнеспособно гражданско общество и силни професионални сдружения на съдии и прокурори, които участват в обществения дебат. Въпреки това организациите са обект на неблагоприятни изявления от страна на политици. Независимо от трудната обстановка омбудсманът продължи да играе ключова роля като гарант на върховенството на закона.

I. ПРАВОСЪДНА СИСТЕМА

Полската правосъдна система се разделя на две основни направления — административни и общи съдилища. Върховният административен съд и 16 административни съдилища упражняват контрол върху публичната администрация, включително законосъобразността на мерките на органите на местното управление и на териториалните органи на държавната администрация. Общите съдилища, които са под надзора на Върховния съд¹, се състоят от три нива: 11 апелативни съдилища, 46 окръжни съдилища и над 300 районни съдилища. Съдиите се назначават от президента на републиката по искане на Националния съдебен съвет. Конституционният съд, който се произнася по-специално относно конституционността на законодателството, се състои от 15 съдии, избрани от Сейма (долната камара на Парламента) за мандат от 9 години. Конституцията възлага на Националния съдебен съвет задачата да гарантира независимостта на съдебната власт. Характерна особеност на системата на прокуратурата, която не е част от независимата съдебна власт, е, че главният прокурор и министърът на правосъдието са едно и също лице. Конституцията предвижда, че адвокатите и правните съветници могат да саморегулират своята дейност.

Независимост

Реформите в областта на правосъдието, започнати през ноември 2015 г., бяха продължени. Тези реформи бяха извършени чрез повече от 30 закона, отнасящи се до цялата структура на правосъдната система, включително Конституционния съд, Националния съдебен съвет, Върховния съд, общите съдилища, административните съдилища и прокуратурата. Различни аспекти на реформата в областта на правосъдието пораждаха сериозни опасения по отношение на върховенството на закона, по-специално независимостта на съдебната власт. Това е основният акцент в процедурата по член 7, параграф 1 от ДЕС², започната от Европейската комисия, която все още се разглежда от Съвета. Европейският парламент също изрази загриженост по отношение на върховенството на закона в Полша³. Освен това някои аспекти на тези реформи са предмет на производства за установяване на нарушение⁴. Гарантирането на независимостта на съдебната власт в Полша беше една от специфичните за всяка държава препоръки, отправени в контекста на европейския семестър за 2020 г.⁵

Усещането за независимост на съдебната власт сред широката общественост и дружествата е слабо и показва низходяща тенденция през последните години. Докато през 2019 г. 34 % от широката общественост възприемат независимостта на съдилищата и съдиите като „относително добра или много добра“, това мнение се

¹ Върховният съд също така упражнява надзор над военните съдилища.

² IP/17/5367 на Комисията.

³ Резолюция на Европейския парламент от 16 януари 2020 г. относно текущите изслушвания по член 7, параграф 1 от ДЕС относно Полша и Унгария; резолюция от 1 март 2018 г. относно решението на Комисията за прилагане на член 7, параграф 1 от ДЕС във връзка с положението в Полша; резолюция от 15 ноември 2017 г. относно положението с принципите на правовата държава и демокрацията в Полша.

⁴ По две дела Съдът установи, че е налице нарушение (С-192/18 и С-619/18). Дело С-719/19 е висящо, а на 29 април 2020 г. бе започната четвърта процедура.

⁵ Препоръка на Съвета от 20 юли 2020 г. относно националната програма за реформи на Полша за 2020 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за конвергенция на Полша за 2020 г., стр. 15 (ОВ С 282, стр. 21); вж. също Европейска комисия, Доклад за Полша за 2020 г., SWD (2020) 520 final, стр. 6 и стр. 36.

споделя от 27 % от дружествата⁶. Най-често изтъкваното основание за усещането за липса на независимост на съдебната власт е свързано с намеса или натиск от страна на правителството и политиците⁷. Общественият дебат относно съдебната система е белязан от силно напрежение. През 2019 г. полски медии съобщиха, че има твърдения, че високопоставени длъжностни лица⁸ са били свързани с кампания за оклеветяване на съдии, които открито критикуват реформите в областта на правосъдието⁹.

Изискванията на правото на ЕС относно независимостта на съдебната власт бяха потвърдени в решения на Съда на Европейския съюз. През 2019 г. Съдът на Европейския съюз („Съдът“) постанови две решения, с които потвърди, че законодателството, оспорвано от Комисията в контекста на производствата за установяване на нарушение, е в нарушение на правото на ЕС по отношение на изискванията за независимост на съдебната власт¹⁰. Съдът се произнесе срещу промените в режима на пенсиониране на съдиите от Върховния съд, довели до предсрочното прекратяване на мандата на около една трета от съдиите в този съд¹¹. Освен това Съдът установи, че полското законодателство относно новия режим на пенсиониране на съдиите от общите съдилища е в противоречие с правото на Съюза, по-специално на основание, че то не съдържа достатъчно гаранции за независимостта на съдебната власт¹². Преди решенията полските органи вече бяха изменили националното законодателство. Съдът също така бе сезиран от полските съдилища с повече от 10 преюдициални производства по отношение на реформата в областта на правосъдието, по които до момента той е постановил две решения¹³.

Опасенията относно независимостта и легитимността на Конституционния съд, изразени от Комисията в рамките на процедурата по член 7, параграф 1 от ДЕС, все още не са преодоленни¹⁴. През 2019 г. омбудсманът и Върховният

⁶ Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2020 г., Графики 44—47. Равнището на усещане за независимост на съдебната власт се категоризира по следния начин: много ниско (под 30 % от респондентите възприемат независимостта на съдебната власт като относително добра и много добра); ниско (между 30 и 39 %), средно (между 40 и 59 %), високо (между 60 и 75 %), много високо (над 75 %).

⁷ Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2020 г., графики 45 и 47.

⁸ Сред тях са длъжностни лица от Министерството на правосъдието. Съобщава се, че са участвали някои членове от новия състав на Националния съдебен съвет. Вж. Onet.pl (2019 г.), *Onet's investigation. The farm of trolls in the Ministry of Justice, that is 'we will not put you down for doing good'*. Изявления на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа (ПАСЕ) (2020 г.), т. 11; според неправителствените организации кампаниите за оклеветяване срещу съдии са започнали още през 2017 г. (доклад на Хелзинкската фондация за правата на човека от 2017 г.; доклад на Амнести Интернешънъл от 2019 г.).

⁹ Докато заместник-министър на правосъдието, за когото се твърди, че е участвал в кампанията, е подал оставка, други са отрekli твърденията. Вж. доклад на организацията на съдиите „Iustitia“ от 4 ноември 2019 г. (Iustitia Quarterly, 3(37), 2019 г.). Изявление на Хелзинкската фондация за правата на човека от 20 август 2019 г.

¹⁰ Решения на Съда на Европейския съюз от 24 юни 2019 г., *Комисия/Полша*, С-619/18; и от 5 ноември 2019 г., *Комисия/Полша*, дело С-192/18.

¹¹ Решение на Съда на Европейския съюз от 24 юни 2019 г., *Комисия/Полша*, С-619/18. Вече е прието законодателно изменение от страна на полските органи за премахване на въпросните разпоредби.

¹² Решение на Съда на Европейския съюз от 5 ноември 2019 г., *Комисия/Полша*, С-192/18. Полските органи вече приеха законодателно изменение с цел премахване на разликата в задължителната пенсионна възраст на съдиите от мъжки и женски пол и промениха режима на удължаване на активната служба на съдиите в общите съдилища (вж. по-долу).

¹³ Вж. решение на Съда на Европейския съюз от 19 ноември 2019 г., *А.К.*, С- 585/18, С- 624/18 и С- 625/18; както и решение от 26 март 2020 г., *Miasto Łowicz и др.*, С-558/18 и С-563/18, по което Съдът е обявил двете преюдициални запитвания за недопустими.

¹⁴ Вж. т. 92—113 от Мотивираното предложение за решение на Съвета относно констатирането на очевиден риск от тежко нарушение на принципите на правовата държава от страна на Република Полша (СОМ(2017) 0835 final — 2017/0360 (NLE)). Европейският съд по правата на човека също бе сезиран по въпроси относно състава на съда; Дело *Xero Flor/Полша* (№ 4907/18), жалбата е изпратена на ответното правителство за становище на 2 септември 2019 г.

съд¹⁵ продължиха да изразяват загриженост относно функционирането и легитимността на Конституционния съд. Опасенията, свързани с Конституционния съд, бяха отново изтъкнати от Венецианската комисия¹⁶, както и от международни и неправителствени организации¹⁷. По инициатива на министър-председателя¹⁸, председателя на Сейма¹⁹, Националния съдебен съвет (НСС)²⁰ и новосъздадената дисциплинарна колегия на Върховния съд²¹ бяха образувани дела, свързани с политически чувствителни въпроси, по-специално такива, които се отнасят до реформите в областта на правосъдието. По някои дела, образувани по инициатива на главния прокурор и на дисциплинарната колегия, се иска оценка на съвместимостта на Конституцията с разпоредбите на Договора за ЕС²².

Националният съдебен съвет се състои основно от политически назначени членове. Реформата в областта на правосъдието от 2018 г. промени процедурата за назначаване на съдии — членове на Националния съдебен съвет (НСС)²³. Съдиите членове, които формират мнозинството от членовете на Националния съдебен съвет, понастоящем се назначават пряко от Сейма вместо от техните колеги, както по-рано. По отношение на новия състав на НСС не се отчитат препоръките на Съвета на Европа²⁴ и това е едно от опасенията, изразени от Комисията в нейното мотивирано предложение, прието съгласно процедурата по член 7, параграф 1 от ДЕС относно върховенството на закона в Полша²⁵. На 25 март 2019 г. по искане на НСС

¹⁵ Информация от омбудсмана за дейността на службата през 2019 г.; Искане на омбудсмана от 22 ноември 2019 г. за отвод на съдия от Конституционния съд; Изявление на Върховния съд от 28 февруари 2020 г.

¹⁶ Становища на Венецианската комисия CDL-AD(2020)017; CDL-AD(2017)031; CDL AD(2016)026.

¹⁷ В отворени писма съдиите от Конституционния съд изразиха загриженост във връзка с функционирането на Съда, като в тях по-специално се съдържат твърдения за неправилна работа с делата от страна на председателя на Съда и за незаконни промени във вече определените съдебни състави (вж. списъка с референции); доклад от 2017 г. на специалния докладчик относно независимостта на съдиите и адвокатите от неговата мисия в Полша; изявление на Фондация „Батори“ за 2018 г.; доклад на Хелзинкската фондация за 2018 г.

¹⁸ Делото се отнася до конституционността на резолюцията на Върховния съд от 23 януари 2020 г. относно назначенията в съдебната система, в която Върховният съд е посочил, че е изпълнил преюдициалното заключение на Съда от 19 ноември 2019 г. по дело C-585/18. На 24 февруари 2020 г. министър-председателят внесе искане и решението беше постановено на 20 април 2020 г. (дело U 2/20).

¹⁹ Делото се отнася до възможността Върховният съд да приеме резолюцията от 23 януари 2020 г. На 22 януари 2020 г. председателят на Сейма внесе превантивно искане и решението беше постановено на 21 април 2020 г. (дело Kpt 1/20).

²⁰ Делото относно конституционността на новия състав на Националния съдебен съвет бе заведено на 27 ноември 2018 г. и Конституционният съд постанови решението на 25 март 2019 г. (дело K 12/18).

²¹ На 13 декември 2019 г. дисциплинарната колегия отправи запитване до Конституционния съд относно възможността за отвод на съдия, назначен по искане на НСС в новия му състав, и на 4 март 2020 г. беше постановено решение (дело P 22/19).

²² Вж. дела K 7/18 и I DO 16/19, понастоящем висящи.

²³ Съгласно Конституцията НСС се състои от членове по право (първият председател на Върховния съд, министър на правосъдието, председателя на Върховния административен съд и представител на президента на републиката) и от избрани членове (4 членове, избрани от Сейма измежду неговите депутати, 2 членове, избрани от Сената измежду сенаторите, и 15 съдии, избрани измежду съдиите). Мандатът на избраните членове е четири години.

²⁴ В препоръката на Комитета на министрите на Съвета на Европа от 2010 г. се препоръчва, че когато е създаден съдебен съвет „не по-малко от половината от членовете следва да са съдии, избрани от свои колеги от всички нива на съдебната система и при отчитане на плурализма вътре в съдебната система“ (Препоръка CM/Rec(2010)12 на Комитета на министрите, т. 27).

²⁵ Вж. т. 137—145 от мотивираното предложение. Подобни опасения бяха изразени и от Венецианската комисия (становище (CDL-AD(2017)031) и от Групата държави срещу корупцията (GRECO) през 2019 г. — второ допълнение към втория доклад за изпълнение на препоръките, т. 65. Делата, свързани с предсрочното освобождаване от длъжност на предишните съдии — членове на НСС, и

Конституционният съд обяви, че новата процедура за назначаване на съдиите — членове на Националния съдебен съвет, е в съответствие с Конституцията²⁶. На 19 ноември 2019 г. по преюдициално запитване на Върховния съд относно независимостта и безпристрастността на новосъздадената дисциплинарна колегия Съдът на Европейския съюз счете, че за да участва съдебен съвет в процеса по назначаването на съдии от президента на републиката с цел подпомагане на обективното протичане на този процес, този орган трябва да бъде достатъчно независим от законодателната и от изпълнителната власт, както и от органа, пред който той дава становище²⁷. На 23 януари 2020 г. Върховният съд, като се позова на това решение на Съда, прие резолюция²⁸, в която се посочва, че новият състав на НСС не е независим, и се заявява, че на новите съдии във Върховния съд, избрани от НСС, не се позволява да се произнасят по дела²⁹. Впоследствие Конституционният съд установи, че резолюцията противоречи на конституцията и на правото на ЕС, като същият се произнесе по искане на министър-председателя и председателя на Сейма, подкрепено от президента на републиката и от главния прокурор³⁰. Върховният съд обаче продължи да прилага своята резолюция³¹. НСС продължава да предлага на президента на републиката кандидати за съдебни назначения³².

През 2019 г. на двата нови състава във Върховния съд, създадени съгласно реформата от 2018 г., бяха предоставени нови правомощия. Дисциплинарната колегия и съставът по извънреден контрол и обществени въпроси се състоят единствено от нови съдии, назначени по искане на новия състав на Националния съдебен съвет (НСС). След решението на Съда на ЕС от 19 ноември 2019 г.³³ Върховният съд в три съдебни решения постанови, че дисциплинарната колегия не е

новия му състав, бяха отнесени до Европейския съд по правата на човека: жалби № 39650/18 *Žurek/Полиа* (жалбата е изпратена на ответното правителство за становище на 14 май 2020 г.), 43572/18 *Grzęda/Полиа* (жалбата е изпратена на ответното правителство за становище на 9 юли 2019 г.), 43447/19, 49868/19 и 57511/19 *Reczkowicz и двама др./Полиа* (жалбата е изпратена на ответното правителство за становище на 5 юни 2020 г.).

²⁶ Решение от 25 март 2019 г. по дело К 12/18.

²⁷ Решение на Съда на Европейския съюз от 19 ноември 2019 г., А.К., С-585/18, С-624/18 и С-625/18, т. 137—145. Съдът също така посочи, че „като вземе предвид, ако има такива, специфичните съображения или цели, евентуално изтъкнати пред нея с цел да се обосноват някои от спорните мерки, запитващата юрисдикция ще трябва да прецени дали съвкупното наличие на споменатите в точки 143—151 от настоящото решение обстоятелства и на всички други надлежно установени релевантни обстоятелства, с които се запознае, би могло да породи у правните субекти оправдани съмнения в неподатливостта на дисциплинарната колегия на влиянието на външни фактори, и по-конкретно на пряко или непряко влияние от законодателната и изпълнителната власт, както и в неутралността ѝ по отношение на противопоставящите се интереси, и в този смисъл би могло да стане причина този орган да не създава впечатление за независимост или за безпристрастност и с това потенциално да се накърни доверието, което правосъдието трябва да вдъхва на правните субекти в едно демократично общество“ (т. 153).

²⁸ Съвместна резолюция на три състава на Върховния съд от 23 януари 2020 г.; резолюцията е задължителна за Върховния съд.

²⁹ Още през 2018 г. Европейската мрежа на съдебните съвети временно преустанови членството на НСС поради опасения, свързани с неговата независимост, и на 27 май 2020 г. Съветът на мрежата предложи изключване на НСС.

³⁰ Решения от 20 април 2020 г. по дело U 2/20 и от 21 април 2020 г. по дело Kpt 1/20.

³¹ Например решение на наказателната колегия от 25 юни 2020 г. по дело I KZP 1/20.

³² На 4 май 2020 г. президентът на републиката извърши шест назначения във Върховния съд (включително трима членове на дисциплинарната колегия). На 27 май 2020 г. президентът на републиката назначи 77 нови съдии на всички нива в общите и административни съдилища.

³³ Решение на Съда на Европейския съюз от 19 ноември 2019 г., А.К., С- 585/18, С- 624/18 и С- 625/18.

независим съд по смисъла на правото на ЕС и националното право³⁴. Законът от 20 декември 2019 г. предостави на новия състав по извънреден контрол и обществени въпроси изключителното правомощие да взема решения по въпроси, свързани с независимостта на съдебната власт³⁵. Тази част от въпросния закон е едно от обстоятелствата, изтъкнати в производството за установяване на нарушение, започнато от Комисията на 29 април 2020 г.³⁶. На новата дисциплинарна колегия също така е предоставена компетентност да сваля имунитета на съдиите по време на наказателно преследване срещу тях (компетентност, упражнявана преди това от дисциплинарните съдилища на първа инстанция). Тези нови правомощия, предоставени на съставите, бяха критикувани от редица национални институции и от Венецианската комисия³⁷.

Във Върховния съд бяха извършени нови реформи, по-специално по отношение на процедурата за назначаване на първия председател. Няколко месеца преди края на мандата на предишния първи председател на Върховния съд с нов закон, приет от долната камара на парламента (Сейма)³⁸, беше изменена процедурата за назначаване на нов първи председател³⁹. В закона, който влезе в сила през февруари 2020 г., се предвижда, че президентът на републиката може да назначава изпълняващ длъжността първи председател, който да отговаря за организирането на процедурата за подбор на кандидатите, и с него бе променен кворумът, необходим за гласуване на списъка с кандидати за длъжността⁴⁰. На 1 май 2020 г. президентът на републиката назначи изпълняващ длъжността първи председател измежду съдиите, които съгласно горепосочената резолюция на Върховния съд⁴¹ вече нямат правомощия да се

³⁴ По-специално Решение на Върховния съд от 5 декември 2019 г. по дело III PO 7/18 и две решения от 15 януари 2020 г. по дела III PO 8/18 и III PO 9/18.

³⁵ Това правомощие включва разглеждане на предложенията за отвод на съдиите по дела с оглед на съмнения относно тяхната независимост или безпристрастност. Такива решения фактически са „имунизирани“ срещу промяна от други състави на Върховния съд. Това беше изрично критикувано от Венецианската комисия (становище CDL-AD(2020)017), т. 40, в която се припомня, че такива предложения, основаващи се на участието на новия състав на НСС в процедурата за назначаване на съдии, ще бъдат решавани от съдии, назначени по същия начин.

³⁶ В рамките на тези производства за установяване на нарушение Комисията счита, че този закон не позволява на полските съдилища да изпълняват задължението си да прилагат правото на Съюза или да отправят преюдициални запитвания до Съда на Европейския съюз.

³⁷ Вж. Венецианска комисия (становище CDL-AD(2020)17; ОССЕ—БДИПЧ (Спешно временно становище JUD-POL/365/2019 [AIC]); становище на омбудсмана от 7 януари 2020 г.; становища на Върховния съд от 16 и 23 декември 2019 г. Следва да се отбележи, че бяха заведени дела пред Европейския съд по правата на човека по отношение на независимостта на двата нови състава. Вж. жалби № 43447/19, 49868/19 и 57511/19 *Reczkowicz и двама др./Полша* (жалбите са изпратени на ответното правителство за становище на 5 юни 2020 г.).

³⁸ Закон от 20 декември 2019 г. за изменение на Закона за организацията на общите съдилища и някои други закони. Тази промяна също беше критикувана от Венецианската комисия в нейното становище от 16 януари 2020 г. (CDL-AD(2020)017), т. 51—55.

³⁹ Законът от 20 декември 2019 г. предвижда процес на подбор в три етапа, като предоставя на президента на републиката правото да обяви процедурата за подбор за недействителна, ако счете, че тя нарушава закона (без да се определят критерии в това отношение). Ако след изтичане на мандата на действащия първи председател общото събрание на Върховния съд не е избрало кандидати, президентът на републиката може да назначи лице измежду съдиите от Върховния съд за изпълняващ длъжността първи председател, който трябва да свика повторно общото събрание, за да се гарантира, че президентът на републиката номинира кандидат за длъжността на първи председател.

⁴⁰ Със закона беше увеличен кворумът в общото събрание на Върховния съд, необходим за избора на списък с петима кандидати за поста първи председател на Върховния съд: на първия етап в събранието трябва да участват 84 съдии от Върховния съд. Ако този брой не бъде достигнат, трябва да присъстват 75 съдии. Ако този брой съдии отново не бъде достигнат, следващото събрание, състоящо се от най-малко 32 съдии от Върховния съд, ще бъде в състояние да избере петима кандидати.

⁴¹ Тази резолюция бе оспорена от Конституционния съд (вж. параграфа относно НСС по-горе).

произнасят по дела. Процедурата за подбор беше предмет на спорове⁴², по-специално тъй като изпълняващият длъжността първи председател отказа да изключи от тази процедура членовете на дисциплинарната колегия въпреки липсата на гаранции за тяхната независимост⁴³. На 26 май 2020 г. президентът на републиката назначи нов първи председател, който също е част от съдиите, които съгласно горепосочената резолюция на Върховния съд вече нямат правомощия да се произнасят по дела.

Дисциплинарният режим, приложим към съдиите, бе изменен и се използва активно. Дисциплинарният режим, който беше съществено изменен през 2018 г.⁴⁴, породил опасения, че липсват подходящи гаранции за защита на независимостта на съдебната власт поради риска, че съдиите могат да бъдат санкционирани заради съдържанието на съдебни решения, включително за решения за отправяне на преюдициални запитвания до Съда. Освен това продължават да съществуват опасения по отношение на независимостта на дисциплинарната колегия на Върховния съд, която действа като последна инстанция по дисциплинарни дела и се състои само от съдии, избрани от новия състав на НСС⁴⁵. На 10 октомври 2019 г. Комисията реши да предяви иск срещу Полша пред Съда, като оспори тези нови разпоредби⁴⁶. Дисциплинарният режим позволява образуването на дисциплинарни производства срещу съдии във връзка със съдържанието на техните съдебни решения или с техни изявления относно функционирането на конституционните органи в Полша⁴⁷. На 8 април 2020 г. вследствие на искане за постановяване на временни мерки Съдът нареди на Полша незабавно да спре прилагането на националните разпоредби относно правомощията на дисциплинарната колегия по отношение на дисциплинарни дела, отнасящи се до съдии⁴⁸. След определението дисциплинарната колегия отправи до Конституционния съд правен въпрос, с който се оспорва съвместимостта на Конституцията с разпоредбите на Договора, на които се основава определението за постановяване на временни мерки⁴⁹. Законът от 20 декември 2019 г. допълнително разшири обхвата на понятието „дисциплинарно нарушение“ и увеличи риска за независимостта на съдебната власт. Този въпрос е част от новото производство за установяване на нарушение, започнато от Комисията на 29 април 2020 г.⁵⁰. В контекста на съдебното

⁴² В изявление от 23 май 2020 г. мнозинството (50) от съдиите във Върховния съд, назначени в Съда преди реформата в областта на правосъдието, разкритикуваха процедурата като противоконституционна.

⁴³ Вж. параграфа относно НСС по-горе.

⁴⁴ Закон от 8 декември 2017 г. за Върховния съд, влязъл в сила на 3 април 2018 г. За преглед на новия дисциплинарен режим вж. съобщение за медиите на Комисията от 10 октомври 2019 г. IP/19/6033.

⁴⁵ Вж. параграфа относно НСС по-горе.

⁴⁶ Дело C-791/19 (висящо). Дисциплинарният режим може да се използва като система за политически контрол на съдържанието на съдебните решения в нарушение на изискванията за независимост на съдебната власт, установени от Съда (вж. дело C-216/18 PPU, LM, 25 юли 2018 г., т. 67).

⁴⁷ През 2019 г. бяха заведени дела срещу съдии, които в съответствие с решението на Съда от 19 ноември 2019 г. публично поставиха под въпрос легитимността на НСС и валидността на назначенията в съдебната система, извършени по негово искане. За преглед на висящите дисциплинарни разследвания и производства вж. например доклада на Хелзинкската фондация за правата на човека ‘The Time of Trial. How do changes in justice system affect Polish judges?’ от 24 юли 2019 г.; изявлението на фондация „Батори“ от 2019 г. „*Pogłębiający się kryzys w Polsce. — Kiedy w Europie umiera praworządność*“.

⁴⁸ Определение на големия състав от 8 април 2020 г. по дело C-791/19 R. В изпълнение на това определение на 5 май 2020 г. изпълняващият длъжността първи председател на Върховния съд е издал заповед № 55/2020, а председателят на дисциплинарния състав е издал заповед № 21/2020.

⁴⁹ Във въпроса се поставя акцент върху оценката на съответствието на Конституцията на Република Полша с разпоредбите на Договора за Европейския съюз и Договора за функционирането на Европейския съюз по отношение на обхвата на задължението на държавата членка да прилага наложени от Съда временни мерки по въпроси, свързани със системата и функционирането на конституционните съдебни органи (преписка реф. № P7/20).

⁵⁰ Съобщение за медиите на Комисията от 29 април 2020 г., IP/20/772.

сътрудничество в рамките на ЕС новият дисциплинарен режим и Законът от 20 декември 2019 г. са подтикнали съдилища на други държави членки да поставят под въпрос съдебните гаранции на полската система⁵¹.

Съдиите са обект на редица нови изисквания. Законът от 20 декември 2019 г. задължава всички съдии в Полша да разкриват лична информация, като например членство в сдружения, функции в организации с нестопанска цел или членство и заемана длъжност в политически партии преди 29 декември 1989 г. Тези разпоредби пораждаат загриженост относно правото на зачитане на личния живот и правото на защита на личните данни, гарантирани от Хартата на основните права на ЕС и Общия регламент относно защитата на данните⁵². Тези нови изисквания следват други изисквания, въведени през 2018 г., отнасящи се до удължаването на активната служба на съдиите в общите съдилища, което сега се решава от Националния съдебен съвет (НСС). Въпреки че тази промяна беше в отговор на производството за установяване на нарушение⁵³, поради опасенията, свързани с НСС, тя не беше достатъчна за решаване на проблема по отношение на въздействието върху независимостта на съдебната власт.

Със закона от 20 декември 2019 г. бе въведена обща забрана за полските съдилища да оспорват правомощията на съдилищата, конституционните органи и правоприлагащите органи. Законът не позволява на полските съдии да се произнасят относно законосъобразността на назначенията в съдебната система и правомощията на съдиите да изпълняват съдебни функции. Същата забрана важи за съдии, които оценяват законосъобразността на сформирането на даден съдебен състав. Тези изисквания бяха оспорени в рамките на производствата за установяване на нарушение, започнати от Комисията на 29 април 2020 г.⁵⁴. Със същия закон бяха въведени нови ограничения за изявленията и действията, които са допустими за съдиите, съдилищата и другите независими органи, на които понастоящем е забранено да оспорват правомощията на съдебните и конституционните органи, както и на правоприлагащите органи. Законът налага такава забрана също и по отношение на изявленията или действията на органите за самоуправление на съдебната власт, които оспорват назначенията в съдебната система. Тези промени породиха загриженост у националните институции и Венецианската комисия⁵⁵. Що се отнася до председателите на съдилища, след като министърът на правосъдието освободи от длъжност над 70 председатели на съдилища, не бяха предложени средства за уреждане на тяхното положение⁵⁶. В Европейския съд по правата на човека е заведено дело по повод на тези уволнения⁵⁷.

⁵¹ Например на 17 февруари 2020 г. Висшият областен съд на Карлсруе спря изпълнението на европейска заповед за арест по отношение на полски гражданин, като изрази загриженост относно възможността да се гарантира правото му на справедлив съдебен процес. Вж.: OLG Karlsruhe, определение от 17 февруари 2020 г. — Aktenzeichen Ausl 301 AR 156/19. На 31 юли 2020 г. Съдът на Амстердам отправи преюдициално запитване в контекста на изпълнението на европейска заповед за арест срещу полски гражданин, като поиска да получи разяснения относно своите задължения съгласно правото на Съюза с оглед на последните промени в полската правосъдна система. Вж.: Rechtbank Amsterdam, определение от 31 юли 2020 г. — ECLI:NL:RBAMS:2020:3776 и дело C-354/20 PPU.

⁵² Съобщение за медиите на Комисията от 29 април 2020 г., IP/20/772.

⁵³ Решение на Съда на Европейския съюз от 5 ноември 2019 г., *Комисия/Полша*, C-192/18.

⁵⁴ Вж. съобщение за медиите на Комисията IP/20/772.

⁵⁵ Вж. Венецианска комисия (становище CDL-AD(2020)017); ОССЕ—БДИПЧ (Спешно временно становище JUD-POL/365/2019 [AIC]); становище на омбудсмана от 7 януари 2020 г.; становища на Върховния съд от 16 и 23 декември 2019 г.

⁵⁶ От август 2017 г. до февруари 2018 г. министърът на правосъдието имаше дискреционното правомощие да освобождава от длъжност и да назначава председатели на всички общи съдилища; Вж. т. 151—162 от мотивираното предложение.

⁵⁷ Жалби № 26691/18 *Broda/Полша* и № 27367/18 *Vojava/Полша* (жалбите са изпратени на ответното правителство за становище на 2 септември 2019 г.).

Фактът, че министърът на правосъдието е същевременно и главен прокурор, поражда особена загриженост по отношение на правомощията да дава указания по отделни дела и да премества прокурорите. След проведените през 2016 г. реформи длъжностите „главен прокурор“ и „министър на правосъдието“ бяха слети. Поради това министърът на правосъдието пряко упражнява правомощията, предоставени на най-високопоставения служител в прокуратура, включително правомощието да дава указания на прокурорите по конкретни дела. През 2019 г. на няколко пъти правомощията на главния прокурор или на по-високопоставени прокурори бяха използвани, за да се дават указания⁵⁸ по отделни дела (включително да не се повдигат обвинения), включително по политически значими дела⁵⁹. Това правомощие стана обект на критики, включително от Венецианската комисия⁶⁰. Освен това главният прокурор има правомощието да взема решения относно командироването на прокурори на друга длъжност за срок до 6 месеца без тяхното съгласие и без да посочва основания. Нещо повече, той може да взема дискреционни решения за преразпределяне на делата между прокурорите, което също води до опасения, че политическите съображения биха могли да окажат въздействие върху провеждането на наказателните производства⁶¹.

Качество

От 2016 г. насам се наблюдава постепенно увеличаване на финансирането за съдебната система. Полша изразходва за съдебната власт около средното за ЕС равнище на глава от населението. В същото време Полша има едни от най-високите разходи в сектор „Държавно управление“ за правосъдната система (включително прокуратура и правна помощ) като процент от БВП⁶².

Що се отнася до човешките ресурси, редица съдебни длъжности остават свободни. Отбелязва се, че преди промените в състава на НСС през 2018 г. министърът на правосъдието забави публикуването на свободните длъжности в съдилищата, което е предварително условие, за да може всяко лице да кандидатства за такава длъжност. Този въпрос беше повдигнат от омбудсмана⁶³ и от представители на сдружения на работещите в съдебната система⁶⁴, които заявиха, че недостигът на персонал в съдилищата продължава да бъде основна причина за намаляващата им ефикасност.

По отношение на цифровизацията на правосъдната система съществува възможност за подобрене. В сравнение с предходните години Полша подобри наличието на онлайн информация за широката общественост относно съдебната

⁵⁸ Указанията се използват в политически чувствителни дела, при които прокурорите стават обект на дисциплинарни производства; вж. Резолюция на сдружението „Lex Super Omnia“ от 26 април 2020 г. Освен това медиите заявиха, че редица указания по отделни чувствителни дела не са докладвани или представени в писмен вид (вж. *Gazeta Prawna* „21 osobistych instrukcji Zbigniewa Ziobry dla prokuratorów. Nie oznacza to, że nieformalnych nacisków w ogóle nie ma.“ от 2018 г.; *Gazeta Wyborcza* „Minister kontroli, nacisków i ręcznego sterowania. Zbigniew Ziobro dzieli i rządzi w resorcie sprawiedliwości.“ от 2019 г.).

⁵⁹ Например разследване във връзка с Комисията за финансов надзор. Вж. също бележката под линия по-горе.

⁶⁰ Венецианска комисия (становище CDL-AD(2017)028); вж. също изявленията от 26 април и 3 юни 2020 г. на сдружението на прокурорите „Lex Super Omnia“.

⁶¹ Комюнике на полския омбудсман относно делото на прокурор Krasoń от 2019 г.

⁶² Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2020 г., графика 33.

⁶³ Изявление на полския омбудсман от 9 октомври 2018 г., подадено до Министерството на правосъдието.

⁶⁴ Prawo.pl „Wakaty uderzają w sądy...najbardziej okręgowe“ от 2019 г.

система⁶⁵. Въпреки че е постигнат значителен напредък, необходимостта от въвеждане на ИТ инструменти в контекста на съдебните процедури остава⁶⁶. Призиви за по-нататъшни усилия за цифровизация на съдилищата бяха отправени от страна на сдруженията на съдиите⁶⁷, омбудсмана⁶⁸ и Националния адвокатски съвет⁶⁹, които посочват, че липсата на цифровизация се е превърнала в често срещан проблем по време на пандемията от COVID-19.

През 2019 г. влязоха в сила реформи в областта на правната помощ, съдебните такси и гражданското процесуално право. Безплатна правна помощ и безплатни консултации по гражданскоправни въпроси в Полша се предоставят на всяко лице, което не може да си позволи да получава платени съвети и което направи декларация в този смисъл. Има планове постепенно да се даде възможност и за безплатна медиация⁷⁰. Националният адвокатски съвет изрази загриженост във връзка с измененията на Гражданския процесуален кодекс, приети през 2019 г., които няма да допринесат за ускоряване на съдебното производство⁷¹.

Ефикасност

Цялостните резултати на общите съдилища са близки до средните за ЕС по отношение на продължителността на производствата. През 2018 г. обаче беше налице увеличаване на приблизителното време, необходимо за решаване на спорни граждански и търговски дела, както и понижаване на дела на решените дела. Докато броят на тези дела е намалял, броят на висящите дела се е увеличил⁷². Полша продължава да бъде под засилен надзор от страна на Комитета на министрите на Съвета на Европа по отношение на продължителността на гражданските и наказателните производства⁷³.

⁶⁵ Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2020 г., графика 22.

⁶⁶ Понастоящем съществуват следните възможности: събиране на доказателства чрез използване на технически устройства, позволяващи тази дейност да се извършва дистанционно; възпроизвеждане на записаните видео и звук по време на изслушването; изготвяне на протоколи от изслушване или съдебно заседание с помощта на устройства за аудио- или видеозапис; споделяне на съдържанието на протоколите и писмата в електронен формат чрез ИКТ системата, подпомагаща съдебните производства, или друга телеинформационна система, използвана за тяхното предоставяне, и възможност за страните и участниците в производствата да получат записани звук или изображение и звук от преписките по делата; допускане на електронни доказателства; производства по електронен път, свързани със заповеди за плащане; както и връчване на документи чрез ИКТ системата.

⁶⁷ Декларация на организацията на съдиите „Iustitia“ от 9 май 2020 г.

⁶⁸ Писмо на омбудсмана от 9 юни 2020 г. до Министерството на правосъдието.

⁶⁹ Резолюция на адвокатската колегия (2020 г.) от 12 март 2020 г. (№ 155/20) с приложение.

⁷⁰ Prawo.pl (2019 г.) „Finansowe zachęty mają motywować do korzystania z mediacji.“. Полша също така организира широк спектър от дейности за насърчаване на използването на медиация (графика 20, Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2020 г.).

⁷¹ Резолюция на Националния адвокатски съвет № 61/2019. По-специално Националният адвокатски съвет подчертава, че с измененията се въвежда прекомерен формализъм в производството.

⁷² Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2020 г., графики 3, 7, 11 и 14. Броят на новозаведените спорни производства по граждански и търговски дела остава висок в последните години (графика 3, Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2020 г.). Въпреки увеличаването на броя на висящите граждански, търговски, административни и други дела на първа инстанция в сравнение с 2012 г., през 2018 г. делът на решените дела не е намалял значително (графики 10 и 13 от информационното табло на ЕС в областта на правосъдието за 2020 г.).

⁷³ Съвет на Европа CM/Del/Dec(2018)1331/H46-19: H46-19 Bąk (жалба № 7870/04), Majewski (жалба № 52690/99), Rutkowski и др. (жалба № 72287/10) и Jan Załuska, Marianna Rogalska и 398 други жалби (жалба № 53491/10) срещу Полша.

Резултатите на административните съдилища са над средните за ЕС. Забелязва се слабо намаление на броя на новозаведените административни дела и на приблизителното време, необходимо за тяхното решаване. Делът на решените дела остава над 100 %⁷⁴.

II. ПРАВНА УРЕДБА ЗА БОРБА С КОРУПЦИЯТА

Правната и институционалната уредба за предотвратяването и борбата с корупцията е до голяма степен налице. Централното антикорупционно бюро (ЦАБ) е специализираният орган за борба с корупцията. ЦАБ съчетава разузнавателни и полицейски функции и може да образува както административни, така и наказателни производства. Планираният закон за „прозрачност на обществения живот“ има за цел да реорганизира основните превантивни разпоредби в единен правен акт. Като част от това ще бъдат изменени някои елементи, като например системите за деклариране на текущото имуществено състояние и разпоредбите за лобиране.

В последното издание на индекса за възприемане на корупцията на асоциацията „Прозрачност без граници“ резултатът на Полша е 58 от 100 точки и тя заема 12-о място в Европейския съюз и 41-во в световен мащаб⁷⁵. Проучванията на Евробарометър показват, че броят на полските респонденти, които считат, че корупцията е широко разпространена в тяхната държава (59 %), е по-нисък от средния за ЕС (71 %), докато 37 % от хората се чувстват лично засегнати от корупцията в своето ежедневие (средната стойност за ЕС е 26 %) ⁷⁶. Що се отнася до предприятията, 49 % от дружествата считат корупцията за широко разпространена (средната стойност за ЕС е 63 %), а 27 % от дружествата считат, че корупцията е проблем при извършването на стопанска дейност (средната стойност за ЕС е 37 %). Освен това 43 % от хората посочват, че има достатъчно успешни наказателни преследвания, за да възпрат хората от корупционни практики (средната стойност за ЕС е 36 %), докато 26 % от дружествата считат, че хората и предприятията, уличени в подкупване на висш служител, се наказват по подходящ начин (средната стойност за ЕС е 31 %) ⁷⁷.

Планирана инициатива цели да доразвие правната уредба за борба с корупцията. Полското наказателно право предоставя солидна основа за разследване, наказателно преследване и постановяване на присъди за престъпления, свързани с корупция ⁷⁸. Полша е въвела също така правна уредба за предотвратяване на корупцията, включваща няколко правни акта, уреждащи въпроси, свързани с етиката и почтеността в публичния сектор ⁷⁹, както и задължения за оповестяване на информация за имуществено състояние и конфликти на интереси ⁸⁰. Въпреки това бяха изразени редица опасения, по-специално по отношение на конфликтите на интереси и

⁷⁴ Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието за 2020 г., графики 8, 9 и 12.

⁷⁵ Асоциация „Прозрачност без граници“ (2020 г.), Индекс за възприемане на корупцията за 2019 г.

⁷⁶ Специален Евробарометър № 502 (2020 г.).

⁷⁷ Флаш Евробарометър № 482 (2019 г.).

⁷⁸ Доклад на ЕС за борбата с корупцията за 2014 г.; трети кръг на оценка на GRECO, доклад за оценка, препоръка iii.

⁷⁹ Съответните закони включват: закона от 21 август 1997 г. за ограничаване на стопанската дейност на лицата, изпълняващи публични функции; закона от 6 септември 2001 г. за достъп до обществена информация; закона от 7 юли 2005 г. за дейностите по лобиране по време на законодателния процес; и закона от 21 август 1997 г. за ограничаване на стопанската дейност на лицата, изпълняващи публични функции.

⁸⁰ Сред тях са Законът за държавните служители от 21 ноември 2008 г., Законът за служителите в правителствените служби от 16 септември 1982 г. и Законът за обществените поръчки от 29 януари 2004 г.

оповестяването на информация за имущественото състояние⁸¹. Понастоящем нов закон за прозрачност на обществения живот е в напреднал подготвителен етап, като неговата цел е да се засилят съществуващите механизми за борба с корупцията и да се включат принципите на прозрачност в единен акт. Друга цел на закона е да се отменят някои съществуващи актове, за да се стандартизират действащите система и правила за деклариране на имущественото състояние. С предложението се цели също така да се изменят съществуващите правила за лобиране и правото в областта на достъпа до обществена информация и да се засилят мерките за защита на лицата, подаващи сигнали за нередности⁸².

Бяха предложени промени в Наказателния кодекс. На 14 юли 2020 г. проектът на закон за изменение на Наказателния кодекс от юни 2019 г.⁸³ беше обявен за противоконституционен от Конституционния съд⁸⁴. В него се предлагаха промени в определението за лице, изпълняващо публични функции, като това би въвело по-широко определение за „лице, изпълняващо публични функции“, което да включва, наред с другото, местна или чуждестранна организационна единица, разпореждаща се с публични средства, членове на управителни съвети или представители на държавни предприятия и предприятия, чийто акционерен капитал е над 50 % собственост на централни или местни органи на управление. Други предложени промени биха включвали увеличаване на санкциите за престъпления, свързани с активен и пасивен подкуп във връзка с активи с висока стойност. Независимо от това някои механизми, като например клаузата за „ненаказване“, биха останали, при условие че дадено лице, което дава подкуп, не подлежи на наказателно преследване, ако доброволно уведоми правоприлагащите органи за престъплението. Групата държави срещу корупцията (GRECO) на Съвета на Европа изрази загриженост във връзка с елементи на режима на имунитет и неговото въздействие върху наказателното преследване на свързани с корупция престъпления⁸⁵.

Централното антикорупционно бюро (ЦАБ) е специализираният орган за борба с корупцията. ЦАБ съчетава разузнавателни и полицейски функции и може да образува както административни, така и наказателни производства⁸⁶. Разкриването на корупцията е част от основните му функции и в случаи на основателни подозрения ЦАБ може да провежда наказателни разследвания. То има правомощието да проверява декларациите за имуществено състояние и да контролира решенията в областта на обществените поръчки. То също така има за задача да наблюдава за неспазване от страна на длъжностните лица на правилата, касаещи ограниченията на външната стопанска дейност, и да започва процедури за връщане на неправомерно получените доходи. ЦАБ има също и превантивна роля и наблюдава координацията на правителствената програма за борба с корупцията за периода 2018—2020 г., чиито общи цели включват подобряване на разпоредбите за борба с корупцията и засилване на сътрудничеството и координацията между правоприлагащите органи. Ръководителят на Бюрото се назначава от министър-председателя за срок от четири

⁸¹ Пети кръг на оценка на GRECO — доклад за оценка.

⁸² GRECO, Второ допълнение към втория доклад за изпълнение на препоръките, т. 27.

⁸³ На 28 юни 2019 г. Законът от 13 юни 2019 г. за изменение на Наказателния кодекс и някои други закони беше изпратен от президента на Конституционния съд в рамките на превантивния конституционен контрол.

⁸⁴ Конституционният съд счете, че измененията в Наказателния кодекс са били приети съгласно процедура, която не съответства на вътрешните правила на Сейма, уреждащи законодателната дейност.

⁸⁵ Пети кръг на оценка на GRECO — доклад за оценка, препоръка xii, т. 87.

⁸⁶ Създадено със Закона за Централното антикорупционно бюро от 9 юни 2006 г.

години. ЦАБ работи под ръководството на министър-председателя и на специален „министър-координатор за специалните служби“⁸⁷. С оглед на съществуващата правна уредба тази процедура за назначаване и подчинеността на службата на изпълнителната власт породиха опасения по отношение на пълната независимост на ЦАБ от изпълнителната власт⁸⁸.

Въпросите, свързани с етиката и почтеността (интегритета) в публичния сектор, и конфликтите на интереси понастоящем се уреждат от няколко основни акта. Основният правен акт за насърчаване на почтеността е Законът за ограничаване на стопанската дейност на лицата, изпълняващи публични функции, който забранява определени дейности и ограничава притежаването на дялови участия в търговски дружества и членството в различни управителни съвети. Наредбата за етичната уредба на държавната администрация определя етичните стандарти за публичната администрация, но не обхваща висшите ръководни кадри, чието поведение се регулира до голяма степен от Конституцията. Министерствата също обръщат внимание в различна степен на почтеността в своите редици. GRECO подчерта потенциалните ползи от една по-съгласувана политика и препоръча изготвянето на общ план за почтеност, разработването на кодекс за поведение със строг надзор и механизми за налагане на санкции, както и повишаването на осведомеността по въпросите, свързани с почтеността⁸⁹. Освен това в няколко други правни текста се предвижда задължение за докладване на конкретни ситуации на конфликти на интереси, но без ясна координация или консолидация в единна уредба⁹⁰. Въпреки че не съществува правно определение за конфликт на интереси в общозадължителните закони, Административнопроцесуалният кодекс обхваща конфликтите на интереси за длъжностните лица. По отношение на министрите и други висши служители те са ограничени до някои специфични ситуации, свързани с имуществени интереси⁹¹. През 2019 г. ЦАБ разгледа 2477 въпроса за конфликт на интереси в министерствата на здравеопазването и на отбраната (4581 през 2018 г.), като обхвана 2187 лица (2110 през 2018 г.), а 3 случая се отнасяха до прокуратурата⁹².

Няма унифицирано законодателство или централизирана система за подаване и мониторинг на декларациите за имуществено състояние. Членовете на парламента подават декларации за имуществено състояние в съответствие със Закона за изпълнение на задълженията на депутатите от Сейма и на сенаторите от май 1996 г. Законът за ограничаване на стопанската дейност на лицата, изпълняващи публични функции, предвижда годишното оповестяване на финансовите и икономическите дейности на висшите ръководни кадри. Въпреки това законодателството се прилага на практика по отношение на политици на всички равнища, като съществуват опасения във връзка с различаващите се системи и уредби, с които да се гарантира публикуването на декларациите⁹³. През 2019 г. ЦАБ извърши 90 проверки на декларации за имуществено състояние (69 през 2018 г.), 364 предварителни проверки

⁸⁷ ЦАБ е служба на правителствената администрация, чийто ръководител сам по себе си е централен орган на тази администрация. Министър-председателят назначава ръководителя за срок от 4 години, който може да се поднови еднократно, и осъществява надзор над него/нея чрез министъра, който специално е определен за координатор на специалните служби. Пети кръг на оценка на GRECO — доклад за оценка, т. 34.

⁸⁸ Пети кръг на оценка на GRECO — доклад за оценка, т. 78.

⁸⁹ Пети кръг на оценка на GRECO — доклад за оценка, препоръки i, ii iii и ix.

⁹⁰ Вж. бележка под линия 77.

⁹¹ Пети кръг на оценка на GRECO — доклад за оценка, т. 53.

⁹² Годишен доклад на Централното антикорупционно бюро за 2019 г.

⁹³ Пети кръг на оценка на GRECO — доклад за оценка, т. 66—72.

(330 през 2018 г.) и 341 проверки на дела (320 през 2018 г.)⁹⁴. Въпреки това измененията в Закона за упражняването на длъжностите депутат и сенатор, предназначени да разширят списъка на задължените лица и обхвата на включената информация, в момента се оспорват пред Конституционния съд. Като приветства съществуването на задължения, GRECO заяви, че разпоредбите в Полша относно декларациите за имуществено състояние трябва да бъдат засилени и допълнени с независим и ефективен механизъм за контрол⁹⁵. В това отношение се изготвя проект на закон с нова декларация за имуществено състояние, а ЦАБ разработва унифицирана система за справяне с липсата на електронни и автоматизирани методи за подаване и контрол на декларациите⁹⁶.

Съществуват мерки за регламентиране на лобирането и кадровите въртележки между държавния и частния сектор, а някои разпоредби дават възможност за защита на лицата, сигнализиращи за нередности. Със Закона за дейностите по лобиране по време на законодателния процес лобирането се определя в най-общ смисъл, създава се публичен регистър и се определят задълженията и санкциите за нерегистрирани дейности. Разпоредбите на закона обаче ограничават понятието за лобиране до законодателния процес. GRECO препоръчва взаимодействията между депутати и лобисти да станат по-прозрачни⁹⁷, да бъдат въведени подробни правила за взаимодействие с лобисти, както и да бъде разкривана достатъчно информация относно целта на тези контакти⁹⁸. Кадровите въртележки между държавния и частния сектор се регулират от период на прекъсване от една година, но той е ограничен до субекти, за които дадено длъжностно лице е издало конкретни решения. Въпреки че съществуват планове за удължаване на периода, също така се препоръчва и разширяване на приложното поле⁹⁹. Някои правни актове включват разпоредби за защита на лицата, сигнализиращи за нередности, но все още няма конкретно законодателство по въпроса, като се подчертава необходимостта от засилване на защитата на сигнализиращите лица¹⁰⁰.

III. МЕДИЕН ПЛУРАЛИЗЪМ

Правната уредба относно медийния плурализъм се основава както на конституционни гаранции, така и на секторно законодателство. Конституцията гарантира независимостта на националния медийен орган — Националният съвет за радио- и телевизионно излъчване (KRRiТ) — като правомощията на регулаторния орган са допълнително уточнени в Закона за радио- и телевизионното излъчване от 1992 г.¹⁰¹. Що се отнася до правната уредба за защита на журналистите, свободата на изразяване на мнение е защитена съгласно Конституцията¹⁰². В същото време обаче Наказателният кодекс включва престъпления, свързани с обида спрямо държавни символи, висши длъжностни лица и религия. Конституцията гарантира също така правото на гражданите да бъдат информирани за

⁹⁴ Централно антикорупционно бюро, годишен доклад за 2019 г., стр. 23, 25, 28.

⁹⁵ Пети доклад за оценка на GRECO — доклад за оценка, препоръки x и xi, т. 72 и 78.

⁹⁶ Правителствената програма за борба с корупцията за периода 2018—2020 г.

⁹⁷ Четвърти кръг на оценка на GRECO — доклад за оценка, препоръка i. В т. 11 от второто допълнение към втория доклад за изпълнение на препоръките е посочено, че тази препоръка все още не е изпълнена.

⁹⁸ Пети кръг на оценка на GRECO — доклад за оценка, препоръка vi, т. 44.

⁹⁹ Пети кръг на оценка на GRECO — доклад за оценка, препоръка viii и т. 65.

¹⁰⁰ Конвенция на Организацията на обединените нации срещу корупцията (2015 г.), Група за преглед на изпълнението (цикъл 1) и ОИСП Полша: Последващи действия във връзка с фаза 3 от доклада и препоръките.

¹⁰¹ Закон от 29 декември 1992 г. за радио- и телевизионното излъчване.

¹⁰² Член 54 от Конституцията.

дейността на публичните органи¹⁰³. Това право е допълнително уточнено в Закона от 6 септември 2001 г. за достъп до обществена информация¹⁰⁴.

Правната уредба осигурява гаранции за независимостта на медийния регулатор. Конституцията¹⁰⁵ отрежда на Националния съвет за радио- и телевизионно излъчване (KRRiT) ролята да защитава свободата на словото, правото на информация и обществения интерес по отношение на радио- и телевизионното излъчване. Неговите членове се назначават от парламента и от президента на републиката. Те не могат да принадлежат към политическа партия и синдикална организация или да извършват обществени дейности, несъвместими с достойнството, изисквано за заеманата длъжност. Законът за радио- и телевизионното излъчване включва специален списък с компетентности на KRRiT. В преработената Директива за аудиовизуалните медийни услуги (ДАВМУ)¹⁰⁶ се определят редица конкретни гаранции за независимостта и ефективността на националните медийни регулаторни органи. Понастоящем Полша е в процес на транспониране на преработената Директива за аудиовизуалните медийни услуги, в хода на който би могло да се предложи допълнително привеждане в съответствие на националното законодателство с правната уредба на ЕС, като то може да бъде прието в началото на есента на 2020 г.¹⁰⁷

Полският медиен регулатор все още може да бъде обект на политическо влияние. В мониторинга на медийния плурализъм за 2020 г. (ММП 2020) се отчита среден риск по отношение на независимостта и ефективността на полския медиен регулаторен орган¹⁰⁸, като се оценява, че процедурите по назначаване в Националния съвет за радио- и телевизионно излъчване (KRRiT) не ограничават по ефективен начин риска от политическо влияние върху медиите. Например не беше разпоредено провеждането на наблюдение на изборите, за да се анализира отразяването от медиите на кампаниите за изборите за Европейски парламент и за национални парламенти през 2019 г. По подобен начин в случая с президентската кампания през 2020 г., както е докладвано от Бюрото за демократични институции и права на човека (БДИПЧ) на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ), KRRiT не е осигурил независимо наблюдение на изборната кампания¹⁰⁹. В допълнение в резултат на реформата от 2016 г.¹¹⁰ някои от компетентностите на KRRiT бяха отнети и възложени на новосъздадения Национален съвет за медиите (RMN)¹¹¹, който понастоящем отговаря за назначаването и отстраняването на управителните и надзорните съвети на полската телевизия (TVP), полското радио и полската осведомителна агенция. През декември 2016 г. полският Конституционен съд счете изключването на KRRiT от процеса по назначаването на ръководство на обществените медии за противоконституционно¹¹². Решението предстои да бъде изпълнено¹¹³.

¹⁰³ Член 61 от Конституцията.

¹⁰⁴ Между 2019 г. и 2020 г. Полша отстъпи с три места в класацията съгласно световния индекс за свободата на медиите на „Репортери без граници“, като сега заема 62-ро място в света.

¹⁰⁵ Членове 213—215 от Конституцията.

¹⁰⁶ Директива (ЕС) 2018/1808 от 14 ноември 2018 г.

¹⁰⁷ Информация, получена в контекста на посещението в Полша.

¹⁰⁸ По отношение на независимостта на Службата за електронни комуникации вж. раздел IV.

¹⁰⁹ Изложение на предварителните констатации и заключения на водената от БДИПЧ специална мисия за оценка на изборите.

¹¹⁰ Официално комюнике на Сейма от 7 юли 2016 г.

¹¹¹ *Пак там.* Съгласно Закона за Националния съвет за медиите Съветът се състои от петима членове, трима от които са назначени от Сейма и двама — от президента за срок от шест години. Президентът на Полша назначава членове на Съвета измежду кандидати, номинирани от най-големите парламентарни опозиционни групи.

¹¹² Решение на Конституционния съд от 13 декември 2016 г. по дело К 13/16.

¹¹³ Комюнике на омбудсмана от 3 февруари 2020 г.

Правната уредба относно прозрачността по отношение на собствеността на медиите в Полша не е еднакво приложима за всички лица, свързани с медиите. По-специално не съществуват специфични за сектора разпоредби относно прозрачността по отношение на собствеността на новинарските медии. Поради този факт в ММП 2020 прозрачността по отношение на собствеността на медиите в Полша бе оценена като изложена на среден риск, като бе отбелязано обаче, че в сектора на радио- и телевизионното излъчване са въведени някои специфични правила. Те се отнасят до оповестяването на информация пред публичния орган KRRiT.

Липсват регулаторни гаранции за ограничаване на политическия контрол върху медиите в Полша. Тези гаранции се отнасят до правилата относно конфликтите на интереси между собственици на медии и управляващи партии, групи от привърженици или политици¹¹⁴. Проучването на CBOS (Център за проучване на общественото мнение) от 2019 г. показва, че усещането за политическа пристрастност в медиите е широко разпространено¹¹⁵. Въпреки това, както е отбелязано в ММП 2020, собствениците на най-големите медии в Полша нямат открити връзки с политически партии и повечето новинарски медии, включително цифровите медии, насърчават различните политически възгледи¹¹⁶. Изглежда, че по време на президентската кампания през 2020 г. управляващата коалиция е засегнала въпроса за евентуални законодателни промени по отношение на концентрацията на медиите с чуждестранна собственост¹¹⁷. Ако такива промени станат факт, това би могло да има последици за медийния плурализъм и за вътрешния пазар на ЕС.

Разпоредбите на наказателното право могат да засегнат някои аспекти на уредбата за защитата и дейността на журналистите. Наказателният кодекс включва престъпления, свързани с обида спрямо държавни символи, висши длъжностни лица и религия. Лишаване от свобода (до максимум 1 година) е сред възможните санкции за клеветата¹¹⁸ чрез средства за масова комуникация¹¹⁹. Както беше посочено от някои представители на журналистите, този режим е обект на продължителни критики, тъй като въпросът за клеветата може да бъде решен в достатъчна степен въз основа на уредбата за гражданската отговорност¹²⁰. В този контекст в ММП 2020 се отбелязва също така, че мерките за саморегулиране, които биха могли да допринесат за укрепване на положението на журналистите, не се прилагат ефективно в Полша. Положителното е, че Законът за печата беше изменен и вече не задължава журналистите да следват издателската политика, свързана с конкретно заглавие. Понастоящем законът дава възможност на даден журналист да отхвърли задължителна

¹¹⁴ Мониторинг на медийния плурализъм за 2020 г.

¹¹⁵ Press.pl, „CBOS (Център за проучване на общественото мнение): dla większości badanych media nie są bezstronne, najgorzej wypadła TVP“ (както се посочва в Мониторинга на медийния плурализъм за 2020 г.).

¹¹⁶ Информация, събрана в контекста на посещението в държавата; ММП 2020, стр. 12.

¹¹⁷ Reuters.com, „Poland to propose limits on foreign media soon, Kaczynski says“ (Полша да предложи в скоро време ограничения за чуждестранните медии, казва Kaczynski). Неотдавна представител на управляващата партия, който се занимава с въпросите на медиите, потвърди, че проектът на законодателни актове ще бъде внесен през есента (WirtualneMedia „Lichočka: jesienią Sejm zajmie się dekoncentracją mediów. Czarnecki: trzeba będzie odkupywać je od Niemców“).

¹¹⁸ Картографиране на декриминализирането на клеветата на Центъра за плурализъм и свобода на медиите.

¹¹⁹ Според полските органи. Полските органи също така уточниха, че не се носи наказателна отговорност, ако твърденията относно лицата, заемачи публична длъжност, са верни, и че в по-голямата част от случаите са наложени финансови санкции, а лишаване от свобода — само в незначителен процент от случаите.

¹²⁰ Информация, получена в контекста на посещението в Полша.

инструкция, ако тя противоречи на принципите на справедливост, обективност и професионална точност. По отношение на безопасността на журналистите Платформата на Съвета на Европа за защита на журналистиката и безопасността на журналистите публикува два сигнала за Полша през 2019 г. и шест през 2020 г. Сигналите бяха класифицирани в категорията „тормоз спрямо журналисти“ и категорията действия, които имат възпиращ ефект върху свободата на медиите¹²¹. Що се отнася до цифровата безопасност на журналистите, в рамките на ММП 2020 бяха докладвани отделни случаи, в които журналисти са били заплашвани чрез наблюдение от страна на полицейските и разузнавателните служби, както и случаи на използване на телекомуникационни и интернет данни на журналисти, без те предварително да са били уведоменни за това¹²².

Настоящата правна уредба признава правото на достъп до обществена информация. Налице са обаче повтарящи се случаи на отказ на такъв достъп. Законът от 6 септември 2001 г. за достъп до обществена информация изисква държавните органи (и други субекти) да предоставят всякаква информация по обществени въпроси. Съгласно закона правото на достъп до обществена информация включва правото да се получи без забавяне такава информация, която съдържа актуални данни относно обществени въпроси. Класифицираната информация се изключва от това правило. Що се отнася до прилагането на това право на практика, в рамките на ММП 2020 бяха докладвани случаи, при които е бил отказан достъп до информация на местно равнище, по-специално по отношение на информация за дейности на местни и регионални власти или планирани инвестиции. Други случаи на отказ включваха отказ на достъп на журналисти до дебати относно реформи в областта на образованието и правосъдието.

IV. ДРУГИ ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С ПРИНЦИПИТЕ НА ВЗАИМОЗАВИСИМОСТ И ВЗАИМООГРАНИЧАВАНЕ

Полша е представителна демократична република с пряко избран президент, двукамарен парламент¹²³ и Конституционен съд, отговарящ за конституционния контрол на законите. Сеймът разполага с правомощието да взема окончателното решение при приемането на закони. Право на законодателна инициатива имат Президентът на републиката, Сенатът, група от 15 депутати, Министерският съвет и група от най-малко 100 000 граждани. Независимият омбудсман има задачата да гарантира свободите и правата на лицата и гражданите, гарантирани от Конституцията и други нормативни актове.

¹²¹ Що се отнася до безопасността на журналистите, сигналите през 2020 г. се отнасят до: 1) съдебното дело за защита на личните права, заведено срещу издателя и журналистите по отношение на съдържанието на разследваща статия; 2) обвиненията към фотожурналист за неспазване на мерките за социално дистанциране, докато той е правел снимки от протеста срещу лидера на управляващата партия; 3) наказателно разследване срещу журналистка, за която има твърдения за „неразрешено разпространение на съобщения от публичен съдебен процес преди те да бъдат оповестени в рамките на съдебно производство“; 4) вандалското нападение на редакцията на издателска къща във Варшава; 5) управленски санкции от страна на общественото радио спрямо журналист, който отказал да разпространи дискриминационна информация.

¹²² В съответствие с препоръките на Съвета на Европа, всеобхватна законодателна уредба, която дава възможност на журналистите и другите лица, работещи в медиите, да допринасят ефективно и без страх за обществения дебат (Препоръка CM/Rec(2016)4 на Комитета на министрите на Съвета на Европа).

¹²³ Парламентът се състои от Сейм (долната камара) и Сенат (горната камара).

През периода 2015—2019 г. широко се е използвало ускореното приемане на законодателни актове, като важни примери за това включват значителни структурни реформи на съдебната система. Що се отнася до законодателството относно реформите в областта на правосъдието, парламентът отдели средно по 18 дни за всеки закон¹²⁴. По-специално беше изразена загриженост по повод ускорената процедура, приложена от законодателя през декември 2019 г. за приемане на противоречиви промени в законодателството относно съдебната власт, включително начина, по който бяха предложени промени в първоначалния проект по време на законодателния процес. Върховният съд счете, че това е нарушило правилата за добро законодателство¹²⁵. Венецианската комисия и ОССЕ многократно подчертаха колко е важно да се провеждат задълбочени обсъждания на законодателните предложения и изменения, включително съдържателни консултации със заинтересованите страни, експерти и гражданското общество, както и да се води диалог с политическата опозиция¹²⁶. Следва да се отбележи, че обществените консултации са задължителни само в случай на законодателно предложение, внесено от Министерския съвет, докато съдебните реформи бяха инициирани от членове на парламента и за тях не е необходима консултация¹²⁷.

На 20 март 2020 г. правителството обяви епидемична обстановка с цел справяне с пандемията от COVID-19¹²⁸. Заинтересованите страни изразиха загриженост относно мерките, наложени в този контекст, с оглед на тяхното въздействие върху основните права и президентските избори¹²⁹. Епидемичната обстановка все още е в сила, въпреки че ограниченията се премахват постепенно. Някои мерки, приети с цел справяне с епидемията, оказват неблагоприятно въздействие върху мандата на конкретни държавни органи¹³⁰, включително Службата за електронни комуникации, във връзка с която Европейската комисия започна производство за установяване на нарушение¹³¹.

Съдиите от Върховния съд, назначени съгласно реформата от 2017 г., са оправомощени да преразглеждат решенията на общите съдилища по някои дела за 20 години назад. В рамките на новата процедура за извънредно обжалване новият състав по извънреден контрол и обществени въпроси има правомощия да отменя

¹²⁴ Считано от внасянето в парламента на проекта на законодателен акт до окончателното му приемане от Сейма; въз основа на данните, предоставени на уебсайта на Сейма, в които се посочва законодателната процедура, свързана със законите.

¹²⁵ Както е посочено в становищата на Върховния съд (например становища от 16 и 23 декември 2019 г.).

¹²⁶ Становища на Венецианската комисия CDL-AD(2020) 017, т. 18; CDL AD(2016)026-е, т. 21—22; ОССЕ—БДИПЧ (Спешно временно становище JUD-POL/365/2019 [AIC]), т. 30.

¹²⁷ Практиката на използване на ускорена процедура за приемане на закони, уреждащи важни аспекти на правния или политическия ред, по принцип не се препоръчва от органи като Венецианската комисия (вж. списък на критериите (CDL-AD(2019)015) т. 75).

¹²⁸ Наредба от 20 март 2020 г. на министъра на здравеопазването относно въвеждането в границите на Република Полша на епидемична обстановка. Епидемичната обстановка няма предварително определен срок и може да бъде продължена от правителството.

¹²⁹ Съгласно Конституцията основните права могат да бъдат ограничавани само в случай на обявяване на извънредно положение, каквото не е било обявено. Президентските избори не бяха проведени, както беше първоначално планирано. Вж. например изявленията на омбудсмана относно мерките за противодействие на епидемията от COVID-19: <https://www.rpo.gov.pl/pl/kategoria-tematyczna/koronawirus-i-epidemia-w-polsce>.

¹³⁰ Една от мерките оправомощава министър-председателя произволно и предсрочно да прекрати мандата на всеки член на Съвета за социален диалог. На 26 май 2020 г. президентът на републиката внесе искане в Конституционния съд съответното законодателство да бъде обявено за противоконституционно (дело К 9/20; висящо).

¹³¹ На 2 юли 2020 г. Комисията изпрати официално уведомително писмо до Полша въз основа на факта, че прилагането на някои правни разпоредби, които биха могли да засегнат независимостта на полския национален регулаторен орган — Службата за електронни комуникации, е довело до предсрочното освобождаване от длъжност на нейния председател.

изцяло или частично всяко окончателно решение, постановено от общите съдилища през последните 20 години, с някои изключения. Правото на обжалване принадлежи, наред с други, на главния прокурор и на омбудсмана. Според наличната информация по-голямата част от производствата до момента са образувани от главния прокурор¹³². Бяха изразени опасения, че тази процедура може да се използва също и за цели, които биха могли да се определят като политически мотиви¹³³. По-общо казано, новата процедура за извънредно обжалване, основана на широки критерии, повдига въпроси относно принципа на правната сигурност¹³⁴ и е едно от опасенията, изразени от Комисията в нейното мотивирано предложение, прието съгласно процедурата по член 7, параграф 1 от ДЕС¹³⁵.

Новите развития оказват неблагоприятно въздействие върху пространството на гражданското общество¹³⁶. В Полша съществува широко и жизнеспособно гражданско общество, състоящо се от повече от 120 000 различни неправителствени организации. Събитията обаче показаха, че НПО, които са критично настроени към една или друга политика на правителството, са обект на отрицателни изявления от страна на представителите на публичните органи¹³⁷. Национален институт за свободата — Център за развитие на гражданското общество отговаря за разпределението на държавното финансиране, както и за предоставянето на НПО на финансиране от ЕС на национално равнище. Представителите на организациите представляват малцинство в процеса на вземане на решения в този институт, който се председателства от член на правителството. ОССЕ установи, че правителството оказва решаващо влияние върху управлението и функционирането на Националния институт за свободата и отправи препоръки в това отношение¹³⁸. В актуализираната версия на доклада на CIVICUS за 2020 г. се посочва, че гражданското пространство за функциониране на НПО се е стеснило¹³⁹. Заинтересованите страни изразиха опасения по отношение на факта, че членовете на правителството наскоро предложиха законодателство, което ще задължи НПО да оповестяват получените чуждестранни субсидии и съгласно което при определени условия НПО ще се считат за „основани в чужбина“¹⁴⁰. Решението на някои региони да се обявят за „зони без ЛГБТИ“ породиха сериозни съмнения относно способността на местните органи да разпределят справедливо средствата от ЕС между НПО¹⁴¹. Действията на правителството, насочени към ЛГБТИ групите, включително

¹³² Съгласно информацията, предоставена от омбудсмана и Върховния съд. Отбелязва се, че според данните, предоставени от Върховния съд, през април са висящи 45 такива извънредни обжалвания.

¹³³ Становище на Венецианската комисия CDL-AD(2017)031. Отбелязва се, че на 11 юни 2020 г. главният прокурор подаде извънредна жалба по дело относно съдия и бивш говорител на Националния съдебен съвет, който публично разкритикува реформата в областта на правосъдието.

¹³⁴ Становище на Венецианската комисия от 11 декември 2017 г. (CDL-AD(2017)031), т. 53—63.

¹³⁵ Мотивирано предложение, т. 128—131.

¹³⁶ ПАСЕ (2020 г.).

¹³⁷ Изявление на омбудсмана от 8 януари 2020 г. Вж. също ОССЕ—БДИПЧ, Насоки за закрила на защитниците на правата на човека, т. 70—73.

¹³⁸ ОССЕ—БДИПЧ (2017 г.), Становище относно проекта на закон на Полша за Националния институт за свободата, т. 12. Бяха изразени и опасения във връзка с отпускането на безвъзмездни средства за подпомагане след излежаване на наказание лишаване от свобода от страна на фонд „Правосъдие“, управляван от Министерство на правосъдието, Civic Space Watch (2019 г.).

¹³⁹ CIVICUS Monitor — Tracking Civic Space (Мониторинг на гражданското пространство); оценките са по скала, включваща пет категории, определени като: отворено, ограничено, възпрепятствано, потиснато и затворено.

¹⁴⁰ Съобщение за медиите на Министерството на околната среда и Министерството на правосъдието от 7 август 2020 г.

¹⁴¹ На 2 юни 2020 г. службите на Европейската комисия изпратиха писмо до полските органи в това отношение.

арестите и задържането на някои представители на групите, както и кампаниите за оклеветяване, провеждани срещу такива групи, породиха загриженост¹⁴².

Омбудсманът играе важна роля за защита на върховенството на закона. През ноември 2017 г. омбудсманът повторно получи акредитационен статут „А“ от Световния алианс на националните институции за правата на човека към ООН (GANHRI)¹⁴³. GANHRI подчерта необходимостта от осигуряване на подходящо финансиране, за да се даде възможност на омбудсмана да изпълнява ефективно мандата си. Омбудсманът публикува редица становища относно новото законодателство, включително реформите, засягащи функционирането на съдебната система, и встъпи в производство пред полските съдилища и Съда на ЕС. Омбудсманът редовно се намесва в подкрепа на отделни лица по дела, свързани с евентуални нарушения на основните права¹⁴⁴. Други дейности на омбудсмана са насочени към насърчаване на стандартите за независимост на съдебната власт, върховенството на закона и основните права. От 2016 г. насам омбудсманът с блъсква с все по-предизвикателна среда, характеризираща се с недостатъчен бюджет (решение за който взема Сеймът¹⁴⁵), критики от страна на управляващото политическо мнозинство и лични нападки в определени медии¹⁴⁶.

¹⁴² Изявление на Комисаря на Съвета на Европа за правата на човека от 8 август 2020 г.

¹⁴³ Световен алианс на националните институции за правата на човека (GANHRI), Подкомитет по акредитация (SCA), доклад за акредитация — ноември 2017 г.

¹⁴⁴ През 2019 г. омбудсманът е получил 59 524 дела, включително 27 113 нови дела. Освен това 4385 души са посетили лично Службата на омбудсмана, а 32 395 души са получили индивидуални съвети и разяснения относно тяхното положение. Вж. отчет за дейността на омбудсмана през 2019 г.

¹⁴⁵ Европейски институт за равенство между половете (EIGE) (2020 г.), доклад за Полша. Международните стандарти изискват адекватно ниво на финансиране; вж. Парижките принципи на Организацията на обединените нации: „2. Националната институция да разполага с инфраструктура, която е подходяща за безпроблемното провеждане на нейните дейности, по-специално подходящо финансиране. Целта на това финансиране следва да бъде тя да може да разполага със свой собствен персонал и помещения, за да бъде независима от правителството и да не е обект на финансов контрол, който може да засегне нейната независимост“.

¹⁴⁶ DoRzeczy „Sejmowa awantura o Bodnara. „Antypolski rzecznik“, „to jest kryminal“ от 2019 г.; Wprost „Krytyka TVP po materiale o synu Bodnara. „14-latek groził nożem rówieśnikom“ от 2019 г.

Приложение I: Списък с източници по азбучен ред (на английски език)*

* Списъкът на информацията, получена в контекста на консултацията във връзка с Доклада относно върховенството на закона за 2020 г., може да бъде намерен на (уебсайта на Комисията).

Амнести Интернешънъл (2019 г.), доклад за Полша за 2019 г. <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/poland/report-poland/>.

Фондация „Батори“ (2018 г.), *Eksperci krytycznie oceniają funkcjonowanie TK*. https://www.batory.org.pl/informacje_prasowe/ekspertki-krytycznie-oceniaja-funkcjonowanie-tk/.

Фондация „Батори“ (2019 г.), *Pogłębiający się kryzys w Polsce — Kiedy w Europie umiera praworządność*. <https://www.batory.org.pl/upload/files/Programy%20operacyjne/Forum%20Idei/Poglebiajacy%20sie%20kryzys%20w%20Polsce.pdf>.

Център за плурализъм и свобода на медиите (2020 г.), Мониторинг на медийния плурализъм за 2020 г. <https://cmpf.eu.eu/media-pluralism-monitor/mpm-2020>.

CIVICUS, Профил за Полша. <https://monitor.civicus.org/country/poland/>.

Civic Space Watch (2019 г.), Civic Space Watch за 2019 г. <http://civicspacewatch.eu/civic-space-watch-report-2019-%E2%80%A2-success-stories-of-resistance-is-out/>.

Конституционен съд (2018 г.), отворено писмо, адресирано до съдията, изпълняващ длъжност в Конституционния съд. <https://tvn24.pl/polska/list-sedziow-trybunalu-konstytucyjnego-do-julii-przylebskiej-ra851319-2389711>.

Конституционен съд (2018 г.), отворено писмо, адресирано до съдията, изпълняващ длъжност в Конституционния съд. https://oko.press/images/2018/12/List-Se%CC%A8dzio%CC%81w-TK_5.12.2018-r..pdf.

Конституционен съд (2018 г.), отворено писмо, подписано от петима съдии от Конституционния съд. <https://archiwumosiatsynskiego.pl/wpis-w-debacie/list-pieciorga-sedziow-tk-w-sprawie-istotnych-problemow-wynikajacych-z-dzialalnosci-orzecznictwa-trybunalu-konstytucyjnego-w-2017-roku/>.

Конституционен съд (2019 г.), отворено писмо от лице, назначено на вече заета длъжност на съдия в Конституционния съд, адресирано до съдията, който изпълнява длъжността в Конституционния съд. <https://tvn24.pl/polska/sedzia-tk-jaroslaw-wyrembak-stawia-zarzuty-prezes-julii-przylebskiej-apeluje-o-dymisje-ra986349-2299314>.

Конституционен съд (2019 г.), отворено писмо, подписано от двама пенсионирани съдии от Конституционния съд. <http://monitorkonstytucyjny.eu/archiwa/11447>.

Конституционен съд (2020 г.), открито изявление на група бивши съдии от Конституционния съд. <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/oswiadczenie-sedziow-trybunalu-konstytucyjnego-w-stanie-sporozumienia/0w4enj4>.

Конституционен съд, решение от 13 декември 2016 г. по дело К 13/16.

Конституционен съд, решение от 4 март 2020 г. по дело Р 22/19.

Конституционен съд, решение от 25 март 2019 г. по дело К 12/18.

Конституционен съд, решение от 20 април 2020 г. по дело U 2/20.

Конституционен съд, решение от 21 април 2020 г. по дело Kpt 1/20.

Съвет на Европа: Комитет на министрите, CM/Del/Dec(2018)1331/H46-19: H46-19 Вақ (жалба № 7870/04), Majewski (жалба № 52690/99), Rutkowski и др. (жалба № 72287/10) и Jan Załuska, Marianna Rogalska и 398 други жалби (жалба № 53491/10) срещу Полша. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016808fde36.

Съвет на Европа: Комитет на министрите (2010 г.), Препоръка CM/Rec(2010)12 на Комитета на министрите към държавите членки относно съдиите: независимост, ефикасност и отговорности.

Съвет на Европа: Комитет на министрите (2016 г.), Препоръка CM/Rec(2016)4 относно защитата на журналистиката и безопасността на журналистите и другите работещи в медиите лица.

Съвет на Европа: Венецианска комисия (2016 г.), Полша — Становище относно Закона за Конституционния съд, CDL AD(2016)026-е.

Съвет на Европа: Венецианска комисия (2017 г.), Становище относно Закона за прокуратурата с неговите изменения, CDL-AD(2017)028.

Съвет на Европа: Венецианска комисия (2017 г.), Параметри за връзката между парламентарното мнозинство и опозицията в демокрацията: списък на критериите, CDL-AD(2017)031.

Съвет на Европа: Венецианска комисия (2019 г.), списък на критериите от 24 юни 2019 г., CDL-AD(2019)015.

Съвет на Европа: Венецианска комисия (2020 г.), Полша — Съвместно спешно становище на Венецианската комисия и Генералната дирекция „Права на човека и върховенство на закона“ (DGI) на Съвета на Европа относно измененията на Закона за общите съдилища, Закона за Върховния съд и някои други закони, CDL-AD(2020)017.

Съвет на Европа: Комисар за правата на човека (2020 г.), изявление от 8 август 2020 г. <https://twitter.com/CommissionerHR/status/1292007235447656448?s=20>.

Съвет на Европейския съюз (2020 г.), Препоръка на Съвета от 20 юли 2020 г. относно националната програма за реформи на Полша за 2020 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за конвергенция на Полша за 2020 г. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8440-2020-INIT/bg/pdf>.

Съд на Европейския съюз, решение от 24 юни 2019 г., *Комисия/Полша*, C-619/18.

Съд на Европейския съюз, решение от 5 ноември 2019 г., *Комисия/Полша*, C-192/18.

Съд на Европейския съюз, решение от 19 ноември 2019 г., *А.К.*, C- 585/18, C- 624/18 и C- 625/18.

Съд на Европейския съюз, решение от 26 март 2020 г., *Miasto Łowicz и др.*, C- 558/18 и C- 563/18.

DoRzeczy (2019 г.), *Sejmowa awantura o Bodnara. „Antypolski rzecznik“, „to jest kryminal“*. <https://pinkosz.dorzeczy.pl/kraj/113540/sejmowa-awantura-o-bodnara-antypolski-rzecznik-to-jest-kryminal.html>.

Европейска комисия (2017 г.), информация относно започването на процедура по член 7, параграф 1 от ДЕС срещу Полша. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_5367.

Европейска комисия (2019 г.), информация относно производството за установяване на нарушение, започнато срещу Полша и отнесено до Съда на 10 октомври 2020 г. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/IP_19_6033.

Европейска комисия (2020 г.), Доклад за Полша, SWD(2020) 520 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0520&from=EN>.

Европейска комисия (2020 г.), информация относно производството за установяване на нарушение, започнато срещу Полша на 29 април 2020 г. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_772.

Европейска комисия (2020 г.), Информационно табло на ЕС в областта на правосъдието. https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_en.

Европейска комисия (2020 г.), пакет от мерки, свързани с производството за установяване на нарушение, юли 2020 г.: основни решения. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/INF_20_1212.

Европейски институт за равенство между половете (2020 г.), специфична за всяка държава информация: Полша (актуализирана през ноември 2019 г.). <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/countries/poland>.

Европейска мрежа на съдебните съвети (2018 г.), документ за изразяване на позиция от страна на Съвета на ЕМСС (Европейска мрежа на съдебните съвети) относно членството на Националния съдебен съвет на Полша. <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/News/ENCJ%20Board%20position%20paper%20on%20KRS%20Poland.pdf>.

Европейска мрежа на съдебните съвети (2020 г.), документ за изразяване на позиция относно членството на полския Национален съдебен съвет (KRS) в ЕМСС, излагащ причините за нейното предложение до Общото събрание за изключване на KRS от организацията. <https://www.encj.eu/node/556>.

Резолюция на Европейския парламент от 16 януари 2020 г. относно текущите изслушвания по член 7, параграф 1 от ДЕС относно Полша и Унгария.

Резолюция на Европейския парламент от 1 март 2018 г. относно решението на Комисията за прилагане на член 7, параграф 1 от ДЕС във връзка с положението в Полша.

Резолюция на Европейския парламент от 15 ноември 2017 г. относно положението с принципите на правовата държава и демокрацията в Полша.

Gazeta Prawna (2018 г.), *21 osobistych instrukcji Zbigniewa Ziobry. Nie oznacza to, że nieformalnych nacisków w ogóle nie ma.* <https://prawo.gazetaprawna.pl/artykuly/1099148,naciski-zbigniewa-ziobro-na-prokuratorow.html>.

Gazeta Wyborcza (2019 г.), *„Minister kontroli, nacisków i ręcznego sterowania. Minister Ziobro dzieli i rządzi w resorcie sprawiedliwości“.* <https://wyborcza.pl/7,75968,24473135,minister-kontroli-naciskow-i-recznego-sterowania-zbigniew.html>.

Правителство (2018 г.), Правителствена програма за борба с корупцията за периода 2018—2020 г. <https://cba.gov.pl/pl/antykorupc/rzadowy-program-przeciw/3409,Rzadowy-Program-Przeciwdzialania-Korupcji-na-lata-2018-2020.html>.

Група държави срещу корупцията (GRECO) (2014 г.), Доклад на ЕС за борбата с корупцията за 2014 г.

Група държави срещу корупцията (GRECO) (2012 г.), Трети кръг на оценка — доклад за оценка относно Полша във връзка с „инкриминиране“, „прозрачност на финансирането на партиите“ — доклад за оценка.

Група държави срещу корупцията (GRECO) (2013 г.), Четвърти кръг на оценка — доклад за оценка относно Полша във връзка с превенцията на корупцията по отношение на членовете на парламента, съдиите и прокурорите.

Група държави срещу корупцията (GRECO) (2019 г.), Четвърти кръг на оценка — второ допълнение към втория доклад за изпълнение на препоръките, включително последващи действия във връзка с допълнението към доклада за оценка (правило 34) относно Полша.

Група държави срещу корупцията (GRECO) (2019 г.), Пети кръг на оценка — доклад за оценка относно Полша във връзка с превенцията на корупцията и насърчаването на почтеността в централните администрации (висши ръководни длъжности) и правоприлагащите органи.

- Хелзинкска фондация за правата на човека (2017 г.), Smear campaign against courts continues. <https://www.hfhr.pl/en/smear-campaign-against-courts-continues-hfhr-issues-statement/>.
- Хелзинкска фондация за правата на човека (2018 г.), доклад за дейността на Конституционния съд през 2017 г. <https://www.hfhr.pl/trybunal2017>.
- Хелзинкска фондация за правата на човека (2020 г.), доклад, The Time of Trial. How do changes in justice system affect Polish judges?. <https://www.hfhr.pl/en/hfhrs-report-the-time-of-trial-how-do-changes-in-justice-system-affect-polish-judges/>.
- Iustitia (2020 г.), изявление от 9 май 2020 г. <https://www.iustitia.pl/83-komunikaty-i-oswiadczenia/3830-rekomendacje-ssp-iustitia-dotyczace-funkcjonowania-sadow-podczas-pandemii-koronawirusa>.
- Lex Super Omnia (2020 г.), отворено писмо, адресирано до министър-председателя от 3 юни 2020 г. <http://lexso.org.pl/2020/06/10/list-otwarty-do-pana-mateusza-morawieckiego-prezesa-rady-ministrow/>.
- Lex Super Omnia (2020 г.), Резолюция от 26 април 2020 г. <http://lexso.org.pl/2020/04/26/uchwala-zarzadu-stowarzyszenia-prokuratorow-lex-super-omnia-z-dnia-26-kwietnia-2020-roku-w-sprawie-obrony-niezaleznosci-prokuratorskiej/>.
- Министерство на околната среда и Министерство на правосъдието, съобщение за медиите от 7 август 2020 г. <https://www.gov.pl/web/srodowisko/nowe-prawo-wzmocni--przejrzystosc-finansowania-organizacji-pozarzadowych>.
- ОИСР (2015 г.) Полша: Последващи действия във връзка с фаза 3 от доклада и препоръките. <https://www.oecd.org/daf/anti-bribery/Poland-Phase-3-Written-Follow-Up-Report-ENG.pdf>.
- Омбудсман (2018 г.), изявление до Министерството на правосъдието от 9 октомври 2018 г. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/ms-%E2%80%9Ezamrozilo%E2%80%9D-etaty-s%C4%99dziowskie-procesy-przed%C5%82uzaja-sie-kolejne-wyst%C4%85pienie-rpo-do-zbigniewa-ziobry>.
- Омбудсман (2019 г.), комюнике относно делото на прокурор Красоń и командироването му, извършено без негово съгласие. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-pyta-o-uzasadnienie-naglego-przeniesienia-prokuratora-krasonia>.
- Омбудсман (2019 г.), комюнике относно изпълнението на решението на Върховния административен съд относно оповестяването на списъка на съдиите, подкрепящи кандидатите за съдии в Националния съдебен съвет. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-dlaczego-kancelaria-sejmu-nie-wykonuje-wyroku-nsa-ws-list-poparcia-do-krs>.
- Омбудсман (2019 г.), Искане за отвод на съдия от Конституционния съд. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-mozna-wnosic-o-wylaczenie-sedziego-z-powodu-jego-wadliwego-powolania>.
- Омбудсман (2020 г.), комюнике относно изпълнението на решението на Конституционния съд от 13 декември 2016 г. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-kririt-nie-upomina-sie-o-wykonanie-wyroku-tk-z-2016-ws-malej-ustawy-medialnej>.
- Омбудсман (2020 г.), информация за дейността на омбудсмана през 2019 г. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/informacja-roczna-rpo-2019>.
- Омбудсман (2020 г.), писмо до Министерство на правосъдието от 9 юни 2020 г. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/koronawirus-rpo-elektronizacja-wymiaru-sprawiedliwosci-niezbedna>.
- Омбудсман (2020 г.), отворено писмо до президента на републиката и до първия председател на Върховния съд. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-do-premiera-i-sn-ws-kontyunowania-dzialan-izby-dyscyplinarnej-mimo-decyzji-tsue>.
- Омбудсман (2020 г.), становище от 7 януари 2020 г. относно Закона от 20 декември 2019 г. за изменение на Закона за организацията на общите съдилища и някои други закони.

Омбудсман (2020 г.), изявление от 8 януари 2020 г. относно положението на неправителствените организации в Полша. <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/rpo-o-wyzwaniach-dla-ngos>.

Onet.pl (2019 г.), разследване на Onet. A farm of trolls in the Ministry of Justice, that is 'we will not put you down for doing good'. <https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/sledztwo-onetu-farmatrolli-w-ministerstwie-sprawiedliwosci-czyli-za-czynienie-dobra/j6hwp7f>.

ОССЕ—БДИПЧ (2020 г.) Спешно временно становище JUD-POL/365/2019 [AIC].

Парламентарна асамблея на Съвета на Европа (2020 г.), Доклад относно функционирането на демократичните институции в Полша от 6 януари 2020 г. <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-EN.asp?FileID=28330&lang=EN>.

Право.pl (2019 г.), *Wakaty uderzają w sądy...szczególnie w okręgowe*. <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/wakaty-w-sadach-dane-ms-za-2016-2018-r,494093.html>.

Право.pl (2019 г.), *Finansowe zachęty mają motywować do korzystania z mediacji*. <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/mediacja-ministerstwo-sprawiedliwosci-pracuje-nad-zmianami,496489.html>.

Президент на републиката (2018 г.), официално комюнике. <https://www.prezydent.pl/kancelaria/aktywnosc-ministrow/art,1410,mucha-nsa-nie-jest-wlasciwy-doingerowania->.

Press.pl (2019 г.), *CBOS: dla większości badanych media nie są bezstronne, najgorzej wypada TVP*. https://www.press.pl/tresc/57412,cbos_-dla-wiekszosci-badanych-media-nie-sa-bezstronne_-najgorzej-wypada-tvp.

„Репортери без граници“, Световен индекс за свобода на медиите. <https://rsf.org/en/ranking>.

Ройтерс (2019 г.), Poland to propose limits on foreign media soon, Kaczynski says. <https://www.reuters.com/article/us-poland-media/poland-to-propose-limits-on-foreign-media-soon-kaczynski-says-idUSKCN24K001>.

Сейм (2016 г.), официално комюнике на Сейма, публикувано на 7 юли 2016 г. <http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/komunikat.xsp?documentId=D49AF4B1166B6550C1257FE100489A92>.

Върховен съд (2019 г.), Становище на Върховния съд от 16 декември 2019 г. и от 23 декември 2019 г. относно Закона от 20 декември 2019 г. за изменение на Закона за организацията на общите съдилища и някои други закони.

Върховен съд (2020 г.), съвместна резолюция на трите състава на Върховния съд от 23 януари 2020 г. <http://www.sn.pl/aktualnosci/SitePages/Wydarzenia.aspx?ItemSID=602-0dc69815-3ade-42fa-bbb8-549c3c6969c5&ListName=Wydarzenia>.

Върховен съд (2020 г.), писмо на „изпълняващия длъжността“ първи председател на Върховния съд за представяне на петима кандидати на президента на републиката. <http://www.sn.pl/aktualnosci/SiteAssets/Lists/Wydarzenia/AllItems/Pismo%20do%20Prezydenta%20RP%20-%20lista%20kandydat%20C3%20B3w%20na%20stanowisko%20Pierwszego%20Prezesa%20SN.pdf>.

Върховен съд (2020 г.), изявление на 50 съдии от Върховния съд, назначени в Съда преди реформата в областта на правосъдието. <http://www.sn.pl/aktualnosci/SitePages/Wydarzenia.aspx?ItemSID=666-0dc69815-3ade-42fa-bbb8-549c3c6969c5&ListName=Wydarzenia>.

Върховен съд (2020 г.), изявление на първия председател на Върховния съд, подадено в контекста на дело, оспорващо конституционността на резолюция на Върховния съд от 23 януари 2020 г. за изпълнение на решение по преюдициално запитване на Съда от 19 ноември 2019 г. по дело С-585/18, АК. https://ipo.trybunal.gov.pl/ipo/dok?dok=F880008732%20FKpt_1_20_SN_2020_02_28_ADO.pdf.

Върховен съд (2020 г.), изявлението на председателя на дисциплинарната колегия на Върховния съд след определението за налагане на временни мерки. <http://www.sn.pl/aktualnosci/SitePages/Wydarzenia.aspx?ItemSID=625-0dc69815-3ade-42fa-bbb8-549c3c6969e5&ListName=Wydarzenia>.

Върховен съд, решение от 5 декември 2019 г. по дело III PO 7/18.

Върховен съд, решение от 15 януари 2020 г. по дело III PO 8/18.

Върховен съд, решение от 15 януари 2020 г. по дело III PO 9/18.

Върховен съд, решение от 25 юни 2020 г. по дело I KZP 1/20.

Адвокатска колегия, резолюция на Националния адвокатски съвет от 15 юни 2019 г. (№ 61/2019).

Адвокатска колегия, резолюция на президиума на Националния адвокатски съвет от 12 март 2020 г. (№ 155/20) с приложение.

Служба на Върховния комисар по правата на човека на ООН (2017 г.), Доклад на специалния докладчик относно независимостта на съдиите и адвокатите от неговата мисия в Полша. <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/084/27/PDF/G1808427.pdf?OpenElement>.

Конвенция на Организацията на обединените нации срещу корупцията (2015 г.) Група за преглед на прилагането (цикъл 1).

Виртуално посещение в Полша в контекста на доклада относно върховенството на закона за 2020 г.

Wirtualne Media (2020 г.), *Lichocka: jesienią Sejm zajmie się dekoncentracją mediów. Czarnecki: trzeba będzie odkupywać je od Niemców*. <https://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/lichocka-jesienia-sejm-zajmie-sie-dekoncentracja-mediow-czarnecki-trzeba-bedzie-odkupywac-je-od-niemcow>.

Wprost (2019 г.), *Krytyka TVP po material o synu Bodnara. „14-latek groził nożem rówieśnikom“*. <https://www.wprost.pl/kraj/10227621/krytyka-tvp-po-materiale-o-synu-bodnara-14-latek-grozil-nozem-rowiesnikom.html>.

Приложение II: Посещение в Полша

През юни и юли 2020 г. службите на Комисията проведоха виртуални срещи със:

- Асоциация на журналистите (*Towarzystwa Dziennikarskiego*)
- Асоциация на полските журналисти (*Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich*)
- Организации на съдиите „Iustitia“ и „Themis“
- Асоциация на местните и регионалните полски телевизионни станции
- Сдружение на прокурорите „Lex Super Omnia“
- Фондация „Батори“
- Камара на издателите на печатни публикации
- Форум за гражданско развитие
- Конституционен съд
- Свободни съдилища
- Хелзинкска фондация за правата на човека
- Ягелонски клуб
- Асоциация на местните вестници
- Министерство на правосъдието
- Национален съдебен съвет
- Национален съвет за радио- и телевизионно излъчване
- Национален съвет за медиите
- Служба на омбудсмана
- Асоциация на полските медии
- Върховен административен съд
- Върховен съд

* Комисията също така се среща със следните организации в редица хоризонтални срещи:

- Амнести Интернешънъл
- Съюз за граждански свободи за Европа
- Civil Society Europe
- Конференция на европейските църкви
- EuroCommerce
- Европейски център за нестопанско право
- Европейски център за свобода на пресата и медиите
- Европейски граждански форум
- Free Press Unlimited
- Front Line Defenders
- ILGA-Europe
- Международна комисия на юристите
- Международна федерация за правата на човека
- Международен институт по печата
- Платформа за учене през целия живот
- Инициатива за правосъдие на „Отворено общество“/Институт за европейска политика на „Отворено общество“
- „Репортери без граници“
- Асоциация „Прозрачност без граници“ ЕС